

Nya böcker

Edling, Christofer & Rostami, Amir (red.) (2016) *Våldets sociala dimensioner: individ, relation, organisation*. 1. uppl.

Lund: Studentlitteratur

Vi är alla medvetna om hur diskussionen om kriminalitet och våld kan se ut. Allra helst när den på något sätt relaterar till kön, etnicitet, immigration eller segregation, vilket den ju nästan alltid har gjort på senare tid. Ofta utgår denna diskussion från grova kategoriseringar och förutfattade meningar snarare än noggrann och tillförlitlig empiri och vetenskapliga kausala modeller. Därför är denna antologi mer än välkommen och kan rekommenderas till såväl en bredare allmänhet som till en samhällsvetenskap som, ibland, kan framstå som lite onödigt ängslig. Redaktörer för denna antologi är Christofer Edling, professor i sociologi vid Lunds universitet och Amir Rostami, filosofi doktor i sociologi vid Stockholms universitet (Edling & Rostami, 2016). De enskilda antologikapitlen är författade av svenska forskare från en rad olika discipliner så som antropologi, filosofi, psykologi, sociologi, statsvetenskap och kriminologi, men alla med det gemensamt att våld här förstås som ett socialt fenomen. Samhällsvetenskapliga perspektiv på våldsbrottslighet har ibland fått utstå kritik från den neuropsykiatriska forskningen, där man har hävdat att samhällsvetenskapen blundar för de senaste decenniernas fynd av genetiska och biologiska faktorer betydelse för mänskligt beteende. Jag vill påstå att denna kritik både är riktig och oriktig. Visst finns det en inte alltid helt sakligt grundad skepsis till genetik, biologi och sociobiologi bland många samhällsvetare. En skepsis som ofta påtalar problemen med deterministiska biologiska och genetiska modeller när det kommer till egentligt socialt konstruerade problem. Men att naturvetenskapen helt skulle negligeras är ju knappast riktigt sant, vilket ju också blir uppenbart om man tittar lite närmare på den samhällsvetenskapliga forskning som mer specifikt berör våld och brott. Om det nu förhåller sig så att det i ett antal samhällsvetenskapliga studier om våld och brott inte regnar naturvetenskapliga referenser så är det oftast, inte alltid, av skälet att dessa inte är riktigt relevanta. Även om det finns undantag så domineras den naturvetenskapliga

brottslighetsforskningen av att förklara individuella variationer i brottslighet, när det i samhällsvetenskapens motsvarighet snarare handlar om att förstå det sociala i handlingen, hur handlingen gestaltar sig och hur den organiseras. Det är precis detta som den här antologin handlar om. Våld definieras här som en social relation, dvs något som pågår *mellan* åtminstone två personer. Man har således lämnat den enskilde individen och fokuserar istället på vad som pågår *mellan* henne och andra.

Ett antal teorier om våldsbrottslighet beskrivs i bokens första hälft. Sarneckis relativt korta och strukturerade genomgång av dessa teorier ger den okunnige en god introduktion till den kriminologiska forskningens referensramar (Sarnecki, 2016). Dessa följs dock inte upp senare i boken. Faktum är att varje enskilt kapitel utgår ifrån en för boken alldeles egen förklaringsmodell, trots det tydligt sociologiska anslaget för boken i sin helhet. Även om detta knappast försämrar kvaliteten på något av de ingående kapitlen så förstör det lite av helhetsintrycket. Samtliga kapitel är emellertid omsorgsfullt skrivna, läsvärda och väl så relevanta att ingå i en antologi om våld som ett socialt fenomen. Dock så är det alldeles tydligt så att några kapitel känns mer spännande än andra. Fazlhashemis kapitel om den våldsbejakande islamismens teologiska rötter är ett sådant (Fazlhashemi, 2016). Här ställs två perspektiv mot varandra; ska det religiöst motiverade våldet, utfört av t.ex. Daesh/IS, Boko Haram eller al-Qaida, förstås utifrån en religiös världsbild eller som en politisk, social, psykologisk eller ekonomisk reaktion? Svaret författaren ger är att man nog gör bäst i att se till båda perspektiven om man vill nå en djupare förståelse. Även om en mer rationalistisk islamisk teologisk tradition starkt kritiserar dessa terrorgruppers religiösa föreställningar, föreställningar som dessutom inte är unika för islam, så går det ändå inte att bortse från att det är med dessa som man ofta legitimerar sin verksamhet och sitt våld. Fazlhashemi kallar det en fatalism som alltid kommer att vara en del av religionen men vars betydelse också varierar med icke-religiösa omständigheter såsom ekonomi, politik och psykologi. Den hela tiden underliggande frågan om hur vi kan arbeta mot detta organiserade våld och förtryck förblir dock obesvarad. Ett annat kapitel som sticker ut lite extra är Sara Uhnoos om ungas legitimering av våld (Uhnoo, 2016). Uhnoo har för sitt avhandlingsarbete intervjuat ett fyrtiotal göteborgs ungdomar om våldets normer och regler. Det finns nämligen ett stort antal socialt konstruerade, subtila och informella, regler för vad som gäller vid deras våldsanvändning och för att framstå som moraliskt handlande individer krävs en hög grad av självreflexivitet. Att göra våldet legitimt kräver med andra ord såväl kunskaper om olika typer av våldshandlingars moral samt en förmåga till relevanta tolkningar av dessa.

Ytterligare ett mycket intressant kapitel är det som behandlar våldet i den svenska supporterkulturen (Radmann, 2016). Det lite svårdefinierade begreppet huliganism beskriver egentligen ett förhållandevis begränsat fenomen i det svenska samhället och de firmor som stundtals drabbar samman är koncentrerade till Stockholm,

Malmö och Göteborg. Då detta är en ljusskygg verksamhet är det också ganska svårt att uppskatta hur många individer som kan tänkas ingå i dessa kretsar men Radmann uppskattar antalet till 600–700 personer. Utöver att det nästan uteslutande handlar om pojkar/män, så kännetecknas en huligan av att han dras till våld, är (fotbolls-) supporter, konsumerar alkohol och/eller narkotika samt att han uppskattar spänningen kopplat till våldet. Något tydligt klassmönster ser emellertid inte ut att finnas. Ett centralt tema inom denna subkultur är maskulinitet och kärnan i huliganismen, enligt Radmann, handlar mycket om att vara "en riktig man". "En man som står upp, tar stryk och ger stryk i överenskommelse med andra män." (Ibid. s. 151) Det kanske mest intressanta runt detta fenomen är nog ändå hur dessa våldsamma män beskriver gemenskapen, kamratskapet, den sociala identiteten och hur otroligt viktiga samtliga dessa bitar upplevs av de inblandade.

Det har som sagt kommit en del medicinsk epidemiologisk forskning på senare tid och som åtminstone delvis ifrågasätter samhällsvetenskapliga fynd om brott och dess orsaker. Man har bland annat funnit att socioekonomiska faktorer *inte* är orsaken till våldsbrottslighet och drogberoende i utsatta områden och att en överrepresentation av våld och droganvändning på vissa platser snarare handlar om selektionsprocesser, det vill säga att människor med anlag för sådana beteenden i större utsträckning flyttar dit (Sariaslan et al., 2013). Dessa fynd kan lätt provocera en samhällsvetare men jag tycker nog inte att man ska bli mer upphetsad som forskare än vad man blir över vilken vetenskaplig frågeställning som helst. Problemet har hittills varit att samhällsvetenskaplig forskning sällan haft tillgång till den data som krävs för att rannsaka dessa mer naturvetenskapliga slutsatser och den vetenskapliga diskussionen har därför många gånger uteblivit. Men som med all vetenskap så innehåller även denna typ av forskning metodologiska brister och ett stort antal obesvarade frågor. Det vore synd om inte samhällsvetenskapen bidrog med sina kunskaper. Denna antologi gör dock tydligt redan från början att syftet inte är att konfrontera naturvetenskapen, utan att istället skapa en djupare förståelse för hur de sociala processerna fungerar. Väl så viktigt ur ett preventivt perspektiv kan man tycka. Från ett förebyggande perspektiv kan man i den här antologin dock sakna utförligare diskussioner om vilka insatser som på ett effektivt sätt skulle kunna minska våldet i samhället. Trots att boken gärna hade fått innehålla mer om det förebyggande arbetet så finns det mycket att lära av denna läsvärda antologi. Antologin bör definitivt finnas med på litteraturlistan på varje socionomprogram i Sverige.

Per Carlson

Professor i socialt arbete
Södertörns högskola